

‘Een politicus die op mannen valt’?

De abnormale taal van het NOS Journaal

Dit voorjaar maakte de nieuwe hoofdredacteur van het NOS Journaal bekend dat de uitzendingen spreektaaliger zouden worden. Die nieuwe aanpak oogstte lof, maar er is ook kritiek. Taalkundige Jan Stroop: “Wat een vreemd soort luisteraar wordt hier opgevoerd.”

Jan Stroop

Toen ik hoorde dat het NOS Journaal meer spreektaal zou gaan gebruiken, gingen bij mij, als zelfverklaard spreektaalkundige, de oren meteen op scherp. Ik had tot dan toe nooit de indruk dat het NOS Journaal Nederlands gebruikt dat ook maar in de buurt komt van het levende (verzorgde) Nederlands dat een normaal mens spreekt, maar daar zou nu misschien verandering in komen.

In *Onze Taal* van september 2010 benadrukte Peter Taal, een van de eindredacteuren van NOS Nieuws, het belang van alledaagse spreektaal. Daarnaast gaf hij wat voorbeelden van regels die speciaal bij het opstellen van journaaltaal gehanteerd worden, zogenoemde trucjes. Het komt neer op het omgooien van de woordvolgorde. Een voorbeeld: ‘De W.F. Hermans-prijs voor het beste literaire debuut is gewonnen door Frans Bakker’ is beter dan ‘Frans Bakker heeft de W.F. Hermans-prijs voor het beste literaire debuut gewonnen’, onder meer omdat Frans Bakker nog een onbekende naam is, die niet de aandacht trekt. Dat doet wel die W.F. Hermans-prijs. Ook de andere voorbeelden die Taal geeft, overtuigen, omdat ze functioneel zijn.

■ BETER BEKKEN

Maar over en regel die in het taalgebruik van het NOS Journaal, en ook in het NOS Radio 1 Journaal, gehanteerd wordt, laat Taal zich niet uit, terwijl die regel juist heel ingrijpend is: hij is bijna

Illustratie: Hein de Kort

om de andere zin aan de orde. Hij luidt: zet het voltooid deelwoord altijd op het eind. Daarom horen we dagelijks constructies in de journaals als: “zodat er minder huur moet worden betaald”, in plaats van: ‘zodat er minder huur betaald moet worden’. En dus wel dat iemand “weer vrij is gekomen”, maar niet dat iemand ‘weer vrijgekomen is’.

Van deze en soortgelijke zinnen beweert de NOS Taalcommissie dat ze “beter bekken” dan zinnen met het voltooid deelwoord voorop en dat houdt dan natuurlijk in dat dat ‘alledaagse spreektaal’ is. Als dat juist is, dan zal dat moeten blijken in de spontane spraak van sprekers van het Standaardnederlands. Wat uit de mond rolt van normale mensen zal toch eerder te maken hebben met wat goed bekt en

alledaagse spreektaal is dan wat aan een bureau bedacht wordt.

■ DUIZEND UUR

Om na te gaan wat ‘alledaagse spreektaal’ is, kun je tegenwoordig terecht bij het Corpus Gesproken Nederlands. Dat is een representatieve database van ruim duizend uur Standaardnederlands. Ik ben in het subcorpus ‘spontane spraak’ van Nederlanders de plaats van het voltooid deelwoord nagegaan – onder andere in bijzinnen waarin niet alleen een voltooid deelwoord voorkomt (bijvoorbeeld gedaan) en een persoonsvorm (zou), maar ook nog een heel werkwoord (worden). Dan zijn drie werkordes mogelijk: zou worden gedaan, zou gedaan worden en gedaan zou worden. Van dat soort constructies vond ik er 233: